

■ Seizoensoverzicht herfst 2025

Zeer zacht en in het noordwesten bijzonder nat

Klaas Ybema, Harm Zijlstra

Zoals de laatste jaren gebruikelijk, beleefden we weer een zeer zachte herfst, die daarnaast behoorlijk natter was dan normaal, vooral in het noord(west)en van het land. September verliep zonnig, oktober nat en grijs en de zachte november gaf even één winters speldenprikje. Onweer kwam vooral in september voor, sneeuw alleen rond 23 november en zware herfststormen ontbraken. Een weinig tot de verbeelding sprekend seizoen dus.

Temperatuur

Met landelijk gemiddeld 11,7 °C lag de temperatuur 0,8 graden hoger dan normaal. Dat geldt ook voor De Bilt (11,6 °) en daarmee was de herfst daar net zo zacht als vorig jaar en goed voor een gedeelde achtste plaats op de lijst van zachtste herfstseizoenen. De top tien daarvan bestaat nu volledig uit jaren na 2004. Veelzeggend. Ook in Maastricht (11,8 °C, 7e) en Vlissingen (12,9, 10e) kwam de herfst in de top tien terecht. Twee jaar geleden was het overal zachter.

De gemiddelde maximum temperatuur varieerde van 15,8 °C in Westdorpe en Eindhoven tot 14,3 °C te Hoorn (Ters.) en Stavoren. De Bilt kwam uit op 15,1 °C tegen 14,7 normaal. Het gemiddeld minimum bedroeg daar 7,9 °C (N 7,0), wat een zesde plaats opleverde sinds 1901. Dit cijfer liep uiteen van 10,7 °C te Vlissingen tot 7,1 °C in Eelde.

De extremen bedroegen in De Bilt 26,4 °C op 7 september en -2,2 °C op 21 november, wat weinig afwijkt van het langjarig gemiddelde.

Tot de 20e verliep september warmer dan normaal met pieken op de 7e en de 19e. De minimum temperatuur van 17,3 ° op 18 september in De Bilt was goed voor een datumrecord. De derde decade verliep anderhalve graad kouder dan normaal.

Oktober bleef over de hele linie aan de zachte kant en opvallend was het ontbreken van thermische uitschieters. Warme dagen en vorstdagen ontbraken dan ook volledig. De laagste landelijke

Tabel 1. Temperatuur (De Bilt)

	september	oktober	november	herfst	normaal
gem. temperatuur	15,0	12,0	7,8	11,6	10,9
afwijking	+0,3	+1,1	+0,8	+0,7	
max. 20+	13			13	14
max. 25+	2			2	2
min. < 0			8	8	6

Tabel 2. Temperatuur (extremen)

	hoogste. maximum (datum)			laagste minimum (datum)	
september	30,7	(07)	Westdorpe	1,8	(23) Vierhouten-T
oktober	19,1	(07)	Nieuw-Beerta	1,2	(01) Eerbeek
november	18,9	(05)	Westdorpe	-5,4	(21) Eelde
	laagste maximum (datum)			hoogste minimum (datum)	
september	11,4	(25)	Maastricht-vv	18,3	(18) Gilze-Rijen
oktober	9,7	(26)	Maastricht-vv	14,5	(10) Wijk aan Zee
november	2,4	(21)	Nieuw-Beerta	13,6	(14) Maastricht-vv

temperatuur was sinds 2017 niet zo hoog geweest.

De eerste helft van november verliep bijzonder zacht (1e decade afw. +2,1°), de tweede helft was duidelijk kouder dan normaal (3e decade afw. -0,9 °). Op 5 november boekte De Bilt met 18,0 °C een datumrecord. De eerste vorstdag viel zowel landelijk als in De Bilt op 16 november. Dankzij september kwam het aantal warme en zomerse dagen rond normaal uit en dankzij november geldt voor het aantal vorstdagen hetzelfde. Het aantal van acht in De Bilt was zelfs het hoogste sinds 2016 (toen 13 vorstdagen, in 2019 ook acht). Het warmtegetal varieerde van (afgerond) 14 in Maastricht tot 3 in Stavoren; De Bilt kwam uit op 7. Aan

het koudegetal werd nauwelijks bijgedragen: Eelde en Eil verzamelden één puntje op 21 resp. 22 november.

Wind

De landelijk gemiddelde windsnelheid was met 4,4 m/s nagenoeg normaal (4,3). Zoals gebruikelijk waaide het het meest op Vlieland met 8,5 m/s, terwijl het binnenland plaatselijk (Heino en Horst) niet verder kwam dan 2,9 m/s. Voor De Kooy en Vlissingen zijn de waarden resp. 5,7 m/s (N 5,1) en 6,8 m/s (N 6,3). September gaf meer wind dan normaal, vooral rond de 15e. Oktober en november weken gemiddeld

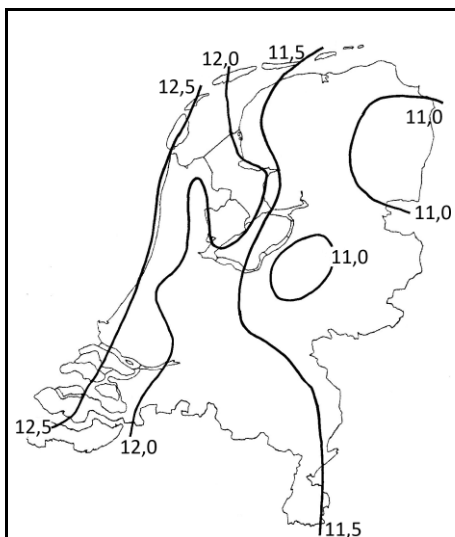

Fig. 1 Gemiddelde etmaaltemperatuur

Gemiddeld	11,7
Normaal	10,9
Vlissingen	12,9
Vaassen	10,6

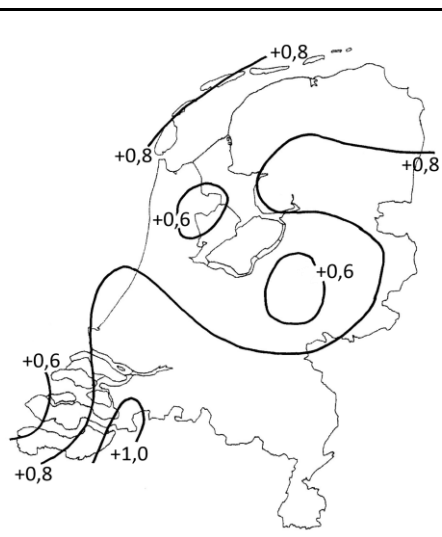

Fig. 2 Afwijking temperatuur

Gemiddeld	+0,8
Woensdrecht	+1,0
Diverse plaatsen	+0,6

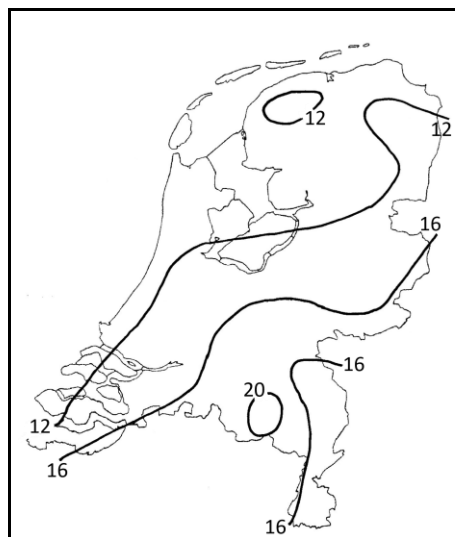

Fig. 3 Aantal dagen 20 graden

Gemiddeld	14
Normaal	12
Eindhoven	21
Marknesse / Stavoren	10

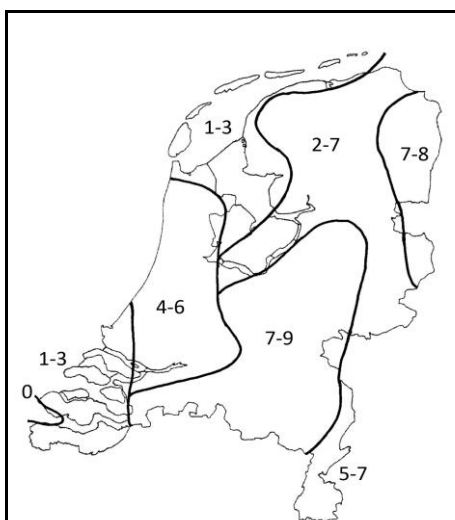

Fig. 4 Aantal vorstdagen

Gemiddeld	5
Normaal	6
Diverse plaatsen	9
Vlissingen	0

weinig af. De enige stormen aan de kust werden veroorzaakt door Amy op 4 oktober en Benjamin op 23/24 oktober. De hoogste windvlaag werd op de 4e in IJmuiden gemeten, namelijk 30 m/s en het hoogste uurgemiddelde bedroeg 22 m/s (9 Bf)

op de 23e op Vlieland. In september was de wind tot de 20e zuid tot zuidwest, daarna noordoost tot oost. In oktober waaide het vooral uit richtingen tussen zuidoost en west, terwijl november een sterke oververtegenwoordiging liet zien van zuidelijke richtingen. Dit resulteerde in een gemiddelde luchtverplaatsing van 2,4 m/s uit zzw (N zzw 1,8).

Luchtdruk

De gemiddelde luchtdruk week in De Bilt niet sterk af van normaal en bedroeg 1013,6 hPa (afw. + 1,2 hPa). Dit cijfer varieerde van 1012,3 hPa op Vlieland en Terschelling tot 1014,8 hPa in Maastricht. De hoogst gemeten waarde was 1034,9 hPa op 11 oktober in het zuiden des lands en de laagste waarde werd te De Kooy gemeten op 23 oktober: 974,0 hPa. Op beide dagen werd in De Bilt een datumrecord gebroken.

September kende een normaal en tamelijk vlak luchtdrukverloop. In oktober lag de luchtdruk tot de 19e flink boven normaal, daarna ver daaronder. De derde decade kende een afwijking van gemiddeld -15 hPa. November had weer een tamelijk vlak drukverloop en eindigde gemiddeld iets onder normaal.

Onweer en sneeuw

Landelijk kwam het tot 31 onweersdagen en dat is zeven meer dan normaal, een overschot dat vooral op het conto komt van september. Van uitgebreid onweer was sprake op 3 (zuidoosten), 4 (westen), 12 (noorden) en 13 september (zuiden en oosten). In oktober was het verschijnsel plaatselijk en incidenteel en in november deed onweer zich vooral voor aan de westkust.

Sneeuw viel ergens op zes dagen, vooral van 19 tot 23 november. De Bilt telde één dag met sneeuwval, gemiddeld waren dat er twee per station. Een sneeuwdek van 1 à 2 cm kwam in delen van het land tot stand op 23 november.

Zonneschijn en straling

Het landelijk gemiddeld aantal zonuren kwam met 347 precies op normaal uit. In De Bilt was er met 359 uren een klein overschot (N 340). September was het zonnigst in het noordwesten en het minst zonnig in Limburg. Alle drie decades verliepen gemiddeld aan de zonnige kant. Oktober verliep juist over de hele linie

Tabel 3. herfst 2025		Temperatuur							max ≥		min < uren		W- Neerslag		dagen				Bedekking				Weercijfer			
		max	gem	min	ho. max	la. min			20	25	0	18+	get. Tot.	ho. etm	0.1	1	10	gem	zl	zo	gem	≤ 4	≥ 8			
Laaksum	4*-A-24	14,5	12,3	10,1	24,2	9	-2,2	11	11	0	2	186	8,9	342	39	11	56	48	13	5,1	8	3				
Lemmer	3*-B-18	14,7	11,5	8,8	26,5	9	-2,0	11	11	1	2	171	4,8													
Heerenveen	1*-A-24	14,6	11,2	7,8	26,0	9	-3,5	11	10	1	7	158	3,1	360	39	11	62	47	11	6,0	5	1	5,3	32	10	
Schettens	4*-A-18	14,5	11,6	8,8	25,6	9	-3,0	11	12	1	4	124	3,4	352	37	10	62	42	13	5,4			5,4	27	7	
Delfzijl	2*-C-18	14,6	11,1	8,3	25,8	9	-4,1	11	12	1	7	111	3,3	322	36	11	68	47	10	5,6			6,8	0	10	
Bilthoven-N	18	14,8	11,5	9,0	26,8	9	-1,1	11	12	1	3		314		33	10	56	38	7				7,5	2	47	
Nieuwerkerk a/d IJssel	1*-E-18	15,3	12,0	9,5	26,9	9	-0,7	11	19	3	3	147	7,8	296	33	10	55	39	8							

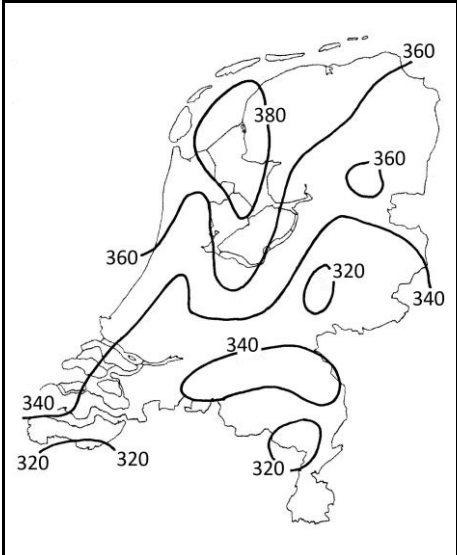

Fig. 5 Uren zon

Gemiddeld	347
Normaal	347
Stavoren	391
Westdorpe	316

te somber, vooral in het zuiden van het land. Zo kwam Eindhoven liefst 50 uren zon tekort. Na een vrij zonnige eerste novemberdecade waren de afwijkingen zowel ruimtelijk als in de tijd verder die maand klein. In november had het zuidoosten juist de meeste zon.

De minst zonnige plaats, Westdorpe, had de meeste zonloze dagen, te weten 14. De Kooy had er slechts zes en in De Bilt lag dat aantal met 12 dichtbij normaal (14). Dat geldt ook voor het aantal 'heldere' dagen met ≥ 80% zon: De Bilt had er zeven (N 9). Dit aantal liep uiteen van tien op station Twenthe tot vier op diverse plaatsen.

De totale globale straling kwam uit op 63,2 kJ/cm² (N 58,6). De hoogste dagsom bedroeg 2.026 J/cm² te De Bilt op 7 september (datumrecord) en

Tabel 4. Zonneschijn (extremen)

hoogste aantal uren		
september	204	Stavoren
oktober	108	Leeuwarden
november	91	Maastricht-vv
laagste aantal uren		
september	165	Maastricht-vv
oktober	66	Ell
november	66	Hoorn-Terschelling

de laagste dagwaarde was 33 J/cm² op 14 november te De Kooy.

Neerslag

Gemiddeld viel er in ons land 282 mm herfstneerslag tegen 240 mm normaal. In De Bilt kwam men op 319 mm uit (N 239). Het verschil tussen het natte noorden en noordwesten en het tamelijk droge zuiden en zuidwesten was groot. Overal was de herfst van 2023 aanzienlijk natter, zelfs op West-Terschelling, waar 430 mm viel. Sinds 1901 was de herfst daar maar vier keer natter geweest. Ook Groningen kwam met 322 mm nog net in de top tien terecht sinds 1901. In Vlissingen, waar 189 mm viel, was het daarentegen de droogste herfst sinds 2018.

September was weliswaar gemiddeld een vrij normale maand, maar het eerder genoemde verschil tussen het noordwesten en Zeeland was deze maand al duidelijk aanwezig. De eerste twee decades verliepen natter dan normaal met op de 9e een etmaalsom van 62 mm in Schaesberg (LI). De derde decade was behoorlijk droog. Oktober kende door depressie Amy een zeer natte 4e (gem. 25,4 mm), maar daarna viel het tot de 20e met de neerslag wel mee. Er volgde echter een erg natte derde decade. Op de 23e (Benjamin!) boekte De Bilt met bijna 36 mm een datumrecord en

van 20 t/m 29 oktober viel daar 116 mm. Na 1900 waren daar slechts vier 10-daagse perioden in oktober natter. In Purmerend viel in de derde decade 131 mm en er was een serie van zeven dagen achtereen met ≥ 10 mm. November verliep droger dan normaal in het zuidoosten, met name de Achterhoek, maar te nat in het noordelijk kustgebied. De meeste neerslag viel in de periode van de 14e tot de 25e.

De neerslagduur bedroeg in De Bilt 201 uren tegen 184 normaal. In Hoorn (Ters.) werden 228 natte uren geregistreerd en Eindhoven eindigde onderaan met 118 uren. Het aantal dagen met ≥ 10 mm varieerde van 16 in Purmerend en op West-Terschelling tot slechts twee in Tilburg. De Bilt had er negen (N 7). Ook een groot verschil was er in het aantal dagen met ≥ 1 mm. Harlingen en Nes (Ameland) hadden er 55, bijna

Tabel 5. Natste en droogste plaatsen

Callantsoog	NH	432
West-Terschelling	FR	429
Formerum	FR	429
Bergen	NH	415
Kolhorn	NH	414
Hoogwoud	NH	409
De Koog	NH	408
St. Annaparochie	FR	407
Oost-Vlieland	FR	406
Purmerend	NH	399
Den Burg	NH	396
Harlingen	FR	395
		•
		•
Eindhoven-vv	NB	194
Vlissingen	ZL	193
Ovezande	ZL	190
Bresekens	ZL	190
Esbeek	NB	189
Kessel-Eik	LI	187
Chaaam	NB	186
Ginneken	NB	184
Oirschot	NB	181
Tilburg	NB	178
Tholen	ZL	176
Oosterhout	NB	166

Tabel 6. Relatief natst / droogst

West-Terschelling	FR	+143
Harlingen	FR	+142
Formerum	FR	+142
		•
		•
Tholen	ZL	-66
Dirksland	ZH	-67
Oosterhout	NB	-75

Tabel 7. Districtsgemiddelden

Waddeneilanden	386	+105
Fryslân-vasteland	346	+97
Groningen	305	+69
Drente	318	+91
Overijssel	275	+56
Veluwe	303	+64
Oost-Gelderland	252	+38
Betuwe	240	+25
Utrecht	298	+53
Flevoland + IJsselmeer	325	+79
Noord-Holland (excl. Texel)	355	+71
Zuid-Holland	265	-6
Zeeland	212	-37
Westelijk Noord-Brabant	205	-23
Oostelijk Noord-Brabant	216	+16
Limburg-laag	220	+29
Limburg-hoog	244	+38
Nederland	282	+42

twee keer zoveel als het Brabantse Waalre (28). In De Bilt kwam dit aantal met 36 nagenoeg op normaal uit (35). Daar waren 32 dagen zonder meetbare neerslag (N 42). Het Friese Dokkum kwam tot maar 15 zulke dagen, terwijl er in het Zeeuwse Anna Jacobapolder 44 werden geteld.

Diversen

De gemiddelde relatieve vochtigheid in De Bilt week met ruim 84% weinig af van de normale 86%. De laagst gemeten waarde bedroeg 32% te Woensdrecht op de warme 7e september.

De gemiddelde zeewatertemperatuur bij Den Helder lag elke maand boven normaal en kwam gemiddeld uit op 13,7 °C (N 13,1). Een portie koude poollucht over die opgewarmde zee zou ons in januari wel eens de enigszins gezapige herfst kunnen doen vergeten.

Bronnen

- www.knmi.nl
- Weerspiegel en website VWK
- Klimaatarchief KY / HZ

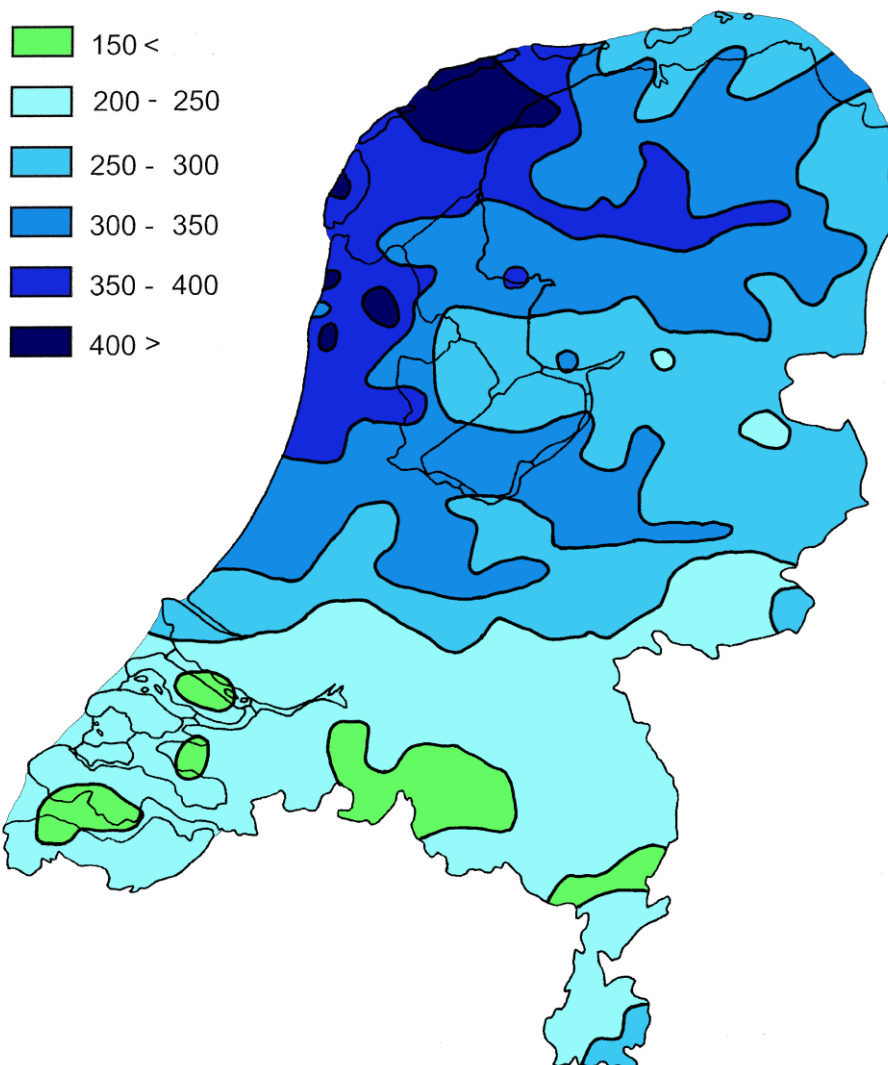

Fig. 6 Neerslag

Gemiddeld	282
Normaal	240
Callantsoog	432
Oosterhout	166

Tabel 8. Neerslag

	september	oktober	november	herfst	normaal
landgemiddelde	83	125	74	282	240
afwijking	+5	+43	-6	+42	
neerslagduur (De Bilt)	43	96	63	201	184
afwijking	-7	+35	-11	+17	

Tabel 9. Neerslag (extremen)

	hoogste maandsom	laagste maandsom	hoogste etmaalsom (datum)
september	147 Bergen	31 Wolphaartsdijk	62 (09) Schaesberg
oktober	193 Purmerend	71 Kessel-Eik	40 (04) Frederiksoord
november	142 Den Burg	34 Rekken	40 (14) De Kooy-AWS